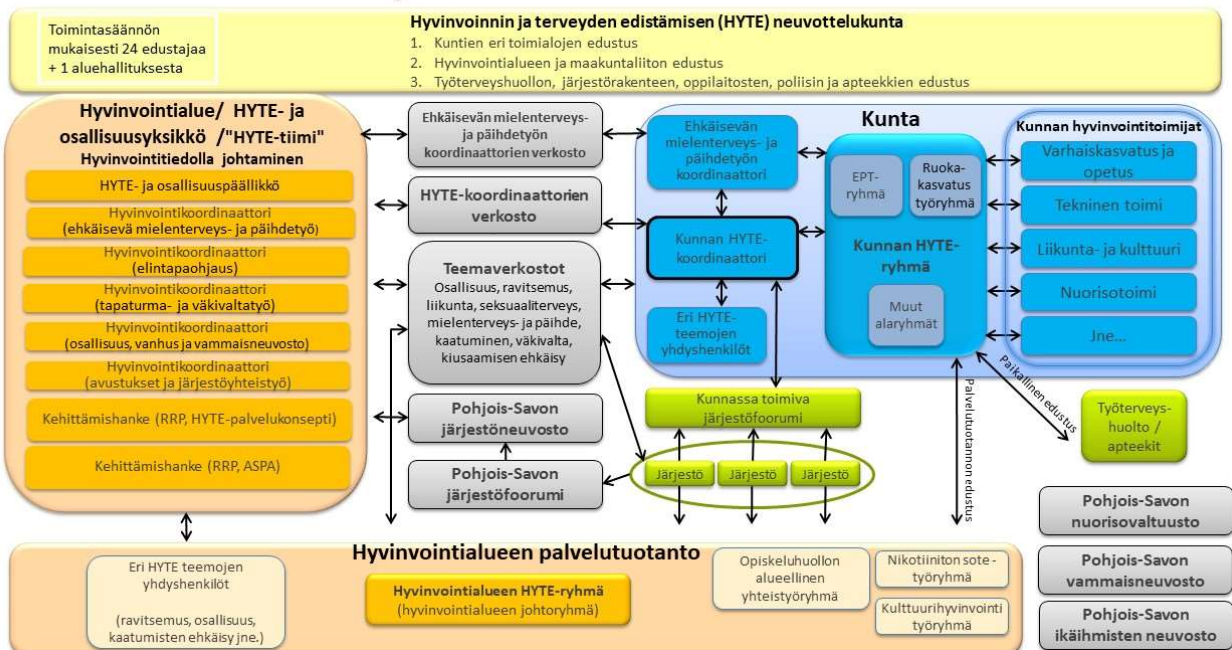

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Savossa

Hyvinvointialue ja kunnat ovat päävastuussa pohjoissavolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä yhteistyössä muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Lain mukaan hyvinvointialueen on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) vastuutaho sekä tuettava alueen kuntia asiantuntemuksellaan niiden omassa HYTE-työssä ja edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 6§, 7§.) Asukkaiden ja palvelun käyttäjien oikeutta osallistua monipuolisesti hyvinvointialueen toimintaan ja vaikuttaa päätöksentekoon ohjataan vahvasti laissa hyvinvointialueesta (29§, 611/2021). Nykyisen hallitusohjelman tavoitteena on painopisteen siirto ennaltaehkäiseviin palveluihin ja osallisuuden vahvistamiseen. Ennaltaehkäisevällä työllä voidaan hillitä sosiaali- ja terveystalouden kasvua pitkäjänteisesti. Tärkeä on vahvistaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja huomioida yhdyspintatyö asiakkaan palvelupolun sujuvuuden varmistamiseksi.

HYTE- ja osallisuuspalveluyksikkö **vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) sekä osallisuuden koordinoinnista** Pohjois-Savon hyvinvointialueella. HYTE- ja osallisuuspalveluyksikkö toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä johtavan HYTE-neuvottelukunnan valmistelijana ja toimeenpanijana sekä tukee Pohjois-Savon järjestöneuvoston ja lakisääteisten toimielimien vammaisneuvoston ja ikäihmisten neuvoston ja nuorisovaltuuston toimintaa oman tehtävänsä puitteissa.

Pohjois-Savon HYTE-rakenne

HYTE-työ perustuu aluevaltuuston hyväksymään **alueelliseen hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan** sekä aluehallituksen hyväksymään **maakunnalliseen HYTE-rakenteeseen**. Osallisuuden edistäminen ja yksinäisyyden vähentäminen on yksi alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman painopisteistä. Osallisuuden

edistämiseen on myös lakisääteinen velvoite. Koko hyvinvointialuetta koskeva vaikuttava osallisuustyö perustuu osallisuusohjelman mukaiseen kehittämistyöhön.

HYTE-neuvotteluissa todettiin, että Pohjois-Savon hyvinvointitavoitteet vaativat vielä tehostamista. Toimenpiteistä on tehostettava erityisesti

- asiakasosallisuutta lisäämällä asiakasraateja sekä kokemusasiantuntijoiden ja asukaspaneelien hyödyntämistä palvelujen kehittämisessä
- ravitsemuksen, liikkumisen ja unen itsehoitoon ohjausta, kuten liikuntaneuvonta, Verkkopuntari ja Terveyskylän valmennukset
- aikuisten alkoholinkäytön puheeksiottoa ja ohjausta (mini-interventio)
- ikäihmisten kaatumistapaturmien ehkäisyä, ottamalla käyttöön systemaattinen lääkityksen tarkistus
- yhteisen tavoitteen ja siihen liittyvien toimijoiden (hyvinvointialueen ja muut toimijat) tunnistamista, yhteistä keskustelua ja tekemisen sovittamista samaan tavoitteeseen.

Järjestöyhteistyön edistämiseksi muodostetaan järjestöyhdyshenkilöiden verkostot hyvinvointialueen palvelutuotannossa ja kunnissa, juurrutetaan HYTE-ohjausta ja neuvontaa ja vuoropuhelua yleishyödyllisten toimijoiden toimintaedellytysten tukemisessa.

HYTE- työ on erityisen tarpeellista siksi, että Pohjois-Savo on sairastavuudeltaan maan synkintä aluetta ja siksi HYTE-työllä on erityinen rooli. Tämä käy selvimmän ilmi Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kansallisesta terveystilastusta, jonka mukaan Pohjois-Savossa asuvat sairaimmat suomalaiset 117, kun maan keskiarvo indekseissä on 100. Pohjois-Savossa on selvästi muita alueita ja koko maan tasoa huonompi tilanne mielenterveyden (140), tuki- ja liikuntaelinsairauksien (134) ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien (135) indekseissä. Muita alueita heikompi terveys vaikuttaa heikentävästi pohjoissavolaisten elämänlaatuun aiheuttaen huomattavia lisäkustannuksia.

Seurantamittarit:

- Kansallinen terveystilasto
- TEAvisarin kokonaistulos
- Hyvinvointialueen prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) ind 3813
- Osallisuusindikaattori (Kouluterveyskysely (lapset ja nuoret) ja Terve Suomi (aikuiset))

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteisiin ja tuloksiin on sidottu noin 1 % hyvinvointialueen saamasta valtionrahoituksesta (Laki hyvinvointialueen rahoituksesta 617/2021, 3§, 15§). Tällä hetkellä HYTE-kertoimen mukainen summa jaetaan hyvinvointialueille asukasluvun mukaan. Nyt tehty HYTE-toimenpiteet ja niiden kirjaaminen vaikuttavat jo siihen, minkä verran HYTE-kertoimen kautta saadaan rahaa tehtyjen toimenpiteiden ja tuloksia kuvaavien indikaattorien perusteella vuonna 2026. HYTE-kertoimen kautta saatava vastaava summa olisi toivottavaa osoittaa HYTE-työn kokonaisuuteen, ennaltaehkäisevään ja hyvinvointia ja terveyttä edistävään työhön, vaikuttavien HYTE-menetelmien jalkauttamiseen palvelutuotannossa. HYTE-kertoimen kautta saatu raha näin toimisi aidosti kannusteena painopisteen siirtämiseksi ennaltaehkäisevään työhön.

HYTE- ja osallisuuspalveluyksikössä valmistellaan avustusperusteiset kumppanuussopimukset ja tuetaan toiminnallisissa kumppanuussopimuksissa yleishyödylliselle toiminnalle.

HYTE ja osallisuus –palveluyksikön tehtäviä ovat

- hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (HYTE) liittyvän hyvinvointitiedon kerääminen, tiedon koonti ja analysointi
- alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman sekä sen vuosiraportin käytännön valmistelu yhteistyössä sidosryhmien kanssa
- alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vieminen osaksi taloussuunnitelmaa, tilinpäätöstä ja strategiaa
- hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan liittyvien eri ohjelmatoiden (esim. osallisuusohjelma, alueellinen opiskeluhuollon suunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma jne.) koonti yhteen
- hyvinvointisuunnitelman painopisteiden koordinointi; osallisuuden vahvistaminen, yksinäisyyden ehkäisy, vanhemmuuden vahvistaminen, itsestä huolehtimisen ja terveellisten elintapojen edistäminen, mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäisy, tapaturmien ja väkivallan ehkäisy sekä HYTE- rakenteiden, prosessien ja resurssien vahvistaminen
- HYTE-neuvottelukunnalle ja mahdollisesti muille sovituille vaikuttamiselimille asioiden valmistelu ja HYTE-neuvottelukunnan sihteeristönä toimiminen
- laaja-alainen HYTE-työn tuki alueen kunnille ja hyvinvointialueen palvelutuotantoon
- vaikuttavien HYTE-menetelmien jalkauttaminen, ylläpito ja arviointi;
- HYTE-asioihin liittyvän päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) tuki hyvinvointialueella ja kunnissa
- HYTE-viestintä hyvinvoinnin ja terveyden tilasta, keinoista ja rakenteesta sekä asukkaille kohdistuvan terveystiedon tuki
- asiakaskokemuksen ja osallisuuden edistäminen ja kehittäminen palvelutoiminnassa ja asiakaspaneelitoiminnan kehittäminen
- hyvinvointialueen lakisääteisten sekä vapaaehtoisten vaikuttamistoimielinten tuki ja asukas- ja sidosryhmäosallisuuden edistäminen ja kehittäminen
- avustusperusteisen ja toiminnallisten kumppanuussopimusten valmistelu yleishyödylliselle toiminnalle
- hyvinvointialueen osallisuusohjelman tuottaminen ja päivittäminen kerran valtuustokaudessa
- HYTE- yhdyspintatyö ja -yhdyspintasopimukset sekä yhdyspintayhteistyön tuki